

Зленко А. О.,

магістрантка,

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ЖИТТЄВЕ І ТВОРЧЕ КРЕДО НЕЗЛАМНОГО МИТЦЯ ВАСИЛЯ ГОЛОБОРОДЬКА

У статті розглянуто основні віхи життя та творчості поета-сучасника В. Голобородька. Зосереджено увагу на думках критиків та вчених про життєве і творче кредо письменника. Засвідчено спробу довести незламність особистості митця в суспільстві. Окреслено в загальних рисах самотність його художнього слова.

Ключові слова: В. Голобородько, література, митець, поетика, творчість, вірші, ідіостиль.

Постановка проблеми. Василь Голобородько – одна з найяскравіших постатей української літератури ХХ ст. У його творах відобразилися обставини нелегкого власного життя, подій, які свідчать про нетерпимість до соціальної, національної несправедливості, духовного звичавіння і морального спустошення, він відчув на собі усю жорстокість тоталітарного режиму – через звинувачення і причіпки [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про життєве та творче кредо митця відомі розвідки таких учених: Л. Неживої, М. Ільницького, О. Кицан, О. Кузьменко, О. Неживого, Т. Пастуха, Ю. Шутенка, Л. Дударенко, Т. Беценко та ін. Інтерес до ідіостилю письменника останнім часом зростає, що зумовлено значущістю поетичного слова митця, його самотністю, незатертістю, небуденністю поетичного мислення.

Формулювання цілей статті – здійснити огляд життєвого і творчого шляху поета-сучасника Василя Голобородька.

Виклад основного матеріалу. Народився Василь Голобородько 7 квітня 1945 року в селі Адріанополі на Луганщині. У 1964 році вступив на українське відділення філологічного факультету Київського університету. За рік навчався у Донецькому педагогічному інституті, звідки був відрахований за поширення роботи Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація». У 1967 році спробував вступити до Літературного інституту в Москві, але попри вдалий творчий конкурс та рекомендацію Дмитра Павличка, далі до вступних іспитів Голобородька не пустили. Лише у 2001 році він

здобуде освіту в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка (тоді ще педагогічному університеті).

Василь Голобородько входив у літературу досить гучно. У публікації М. Малиновської «Літературній Україні» містилися перші відгуки про його твори. У ній йшлося про виступ «молодого шахтаря з Луганська» у Республіканському будинку літераторів. Критик назвала прочитані вірші і процитувала найсуттєвіше з характеристик, які давали учасники обговорення. Усі присутні (Л. Коваленко, Є. Адельгейм, Л. Мороз, С. Тельнюк, О. Ющенко) визнали своєрідний внутрішній світ і талант поета, неординарність його образного мислення, вказуючи водночас і на «окремі похибки» – «недостатньо розвинену мелодійну, музичну лінію творів, послаблену увагу до організованості вірша». 1 травня 1964 року Д. Павличко в напутньому слові до дебютної добірки Голобородька в тій самій газеті відзначив «привабливий світ молодого поета», «його непересічний талант», зауваживши також «невправний ритмічний рисунок» [4].

Перша книжка Василя Голобородька в Україні вийшла лише у 1988 році. За неї поета відзначили літературною премією імені Василя Симоненка. І. Дзюба наприкінці 1980-х років, написав відгук на появу першої збірки Голобородька в Україні. У цьому відгуку він зазначає наступне: «Чверть століття тому на київському літературному обрії з'явився вісімнадцятилітній юнак з Луганщини і всіх вразив чистотою, ніжністю та довірливою красою свого світу. А це був таки цілий новий світ, хоч і зосереджений у собі, без зовнішнього огрому» [5].

Майже всі критики, які писали про творчість Голобородька, згадували про дивовижність – й імпліцитно новизну світу, які присутні у віршах поета. Богдан Бойчук проводив паралель між творчістю Голобородька та творчістю Пабло Пікассо, пов'язуючи її з поетовим рідкісним умінням тотально метаморфозувати елементи фольклору. Цікавими є також міркування Бойчука щодо поетової «дитячої наївності», що спонукає до так званої «ходи навмання», яка є найкоротшою дорогою до правди.

Володимир Моренець говорив про Голобородькове «творче, дуже винахідливе застосування самої казкової матриці до актуальних явищ сьогодення». Казкове начало в текстах поета, додавав дослідник, творить ситуацію «чистого відання»; таку, що

«стверджує особистість в її родовій приналежності, рятує від цивілізаційної уніфікованості» [5]. Людмила Таран пов'язувала дивовижність стилю Голобородька із поетовим «асоціативно-«сновидним»» принципом розвитку ліричної теми та верлібровим письмом, що дозволяє розгортати «оповіді-сповіді уступами, з поступовим уточненням деталей, відтінків, барв» [5]. В. Стус назвав Голобородька «поетом здорового ліро-епічного хисту» [2].

Вірші Василя Голобородька вивчали в американських і канадських інститутах. Їх включали до поважних антологій світової поезії. Але на батьківщині його майже не публікували до часів незалежності, через заборону компартійних цензорів. Трьом книжкам, підготовленим у видавництвах, зупинили вихід у світ вже на стадії верстки.

Першу глибоку, аналітичну статтю про В. Голобородька опублікував І. Дзюба під назвою «У дивосвіті рідної хати» [3]. Це мала бути передмова до збірки віршів «Летюче віконце», видання якої планувалося у видавництві «Молодь». І Дзюба розкрив новаторство молодого поета, виходячи з теорії І. Франка про психологію художньої творчості і посилаючись на «Поетику» Р. Мюллера-Фрайєнфельса, прибічника психологічної школи в літературознавстві, що теж засвідчує прагнення розглядати творчість В. Голобородька з погляду психології. І. Дзюба вказав на відмінність поетового світобачення від «світових клопотів» ровесників. Асоціативне мислення В. Голобородька він назвав «сучасним анімізмом», «інтуїцією», що може забезпечити в літературі відродження в новій якості «національних форм і джерел духовності, її прадавнього етнічно-фольклорного підкладу». Те, що інші вважали ритмічною невправністю, І. Дзюба означив «речитативністю», яка «відповідає і епічності, монументальності поетичного малювання», і «зосередженості на буденній предметності життя» [3].

Проаналізувавши деякі вірші В. Голобородька, І. Дзюба відзначив, що поет не схожий на інших, коли художньо освоює тему «життя в момент його втрати», що йому властива «дитинність» у зображенні дійсності. Немає сумніву, що І. Дзюба ставив і надзавдання: похитнути підвалини радянської критики, яка покликана була перевіряти відповідність зображеного вимогам соцреалізму [3].

Полеміка навколо його творчості для самого поета закінчилася внутрішньою еміграцією на 17 років. Осмислення новаторства поета

продовжилося за межами України. Так у жовтні 1971 р. на науковій конференції УВУ в Нью-Йорку М. Антонович виступив із доповіддю «Національні мотиви в поезії Василя Голобородька». Дослідник «схематично», як сам зазначав, виділив у доробку Голобородька сім «груп» творів відповідно до особливостей виявлення в них національних моментів: «1) національне в «прямому прицілі»; 2) з'ясування основ національної душі; 3) загальнорадянські мотиви з національним підтекстом; 4) побутові українські елементи; 5) особисті національні рефлексії; 6) його місце в українській літературі у зв'язку з іншими українськими поетами ; 7) органічний зв'язок України з природою в його світогляді» [1].

Чільну роль в ознайомленні польських читачів з творчістю В. Голобородька відіграла О. Гнатюк. Вона відзначилася як перекладач, коментатор та укладач найповнішої збірки поезій Василя Голобородька польською мовою.

О. Кузьменко зазначає, що творчість В. Голобородька починають зіставляти з іншими видатними поетами. Наприклад, польська дослідниця А. Корнієнко розглядає на матеріалі поезій І. Франка, В. Стуса і В. Голобородька різновиди пошуків «дороги до свободи», віддаючи перевагу Голобородьковому варіантові як формі єднання зі світом, а не боротьби: «Потуга світу не терпить нікого поряд з собою і жадає безумовного розчинення в собі» [4].

Тема війни та дії на Донбасі й Луганщині безперечно відобразилися на житті В. Голобородька. Він вимушений був покинути рідну домівку та до сих пір проживає в Ірпені на Київщині в Будинку творчості письменників. Хоча, поет наголошує, що ніколи не вважав себе східняком, а є українцем.

Василь Голобородько все життя прожив на Луганщині і так би й залишився там, якби війна не постукала у двері. Поет розповідає, що ситуація з українським на Донбасі завжди була дуже складною: «Був такий критик Леонід Коваленко, він завжди питав – а чого в тебе нема віршів про Донбас, про шахту, ти ж там працюєш? Та я працюю в українській мові, і мені байдуже, чи я в Ростові живу, чи в Луганську, чи в Ріо-де-Жанейро. Я живу в українській мові» [6]. Тож бачимо зі слів самого сучасника, що мовне питання було і є в його рідних просторах ключовим. Чи винні в цьому люди? На прикладі життєдіяльності та життєтворчості В. Голобородька спостерігаємо його винятковість як українця, який буде завжди, за будь-яких умов ідентифікувати свою приналежність до українського народу.

Сьогодні Василь Голобородько постає передовим в літературі сучасником. Доля його склалася не досить таки гарно, поет – вимушений переселенець – і досі не має свого житла, проте залишається вірним своїм принцам і сподіванням.

Індивідуальна поетика Василя Голобородька з її різними компонентами спрямована на зображення людського існування як певного історико-культурного довголіття, введення елементів фольклору в сучасний контекст. Сам поет розуміє це таким чином, що поміщає сучасні події в контекст Вічності. Поет розкриває неосяжність духовного потенціалу народу, вічне прагнення до гармонії і разом з тим трагедію світогляду представника української нації, обумовлену складністю історичної долі. Всі складові поетики В. Голобородька зорієнтовані на передачу цього змісту читачеві.

Нещодавно почали з'являтися цікаві та пізнавальні статті про творчість В. Голобородька. Це підтверджує, що його поезія продовжує відігравати унікальну роль у духовному житті українського суспільства.

Висновки. Отже, життєве і творче кредо письменника – глибоко національні, закорінені в долю народу. Разом з тим поетичний ідіостиль, поетичне мислення митця – оригінальні та самобутні. Поет назавжди залишається відданим національній ідеї, національним ідеалам. Рідна мова – основа духовного буття письменника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович М. Національні мотиви в поезії В. Голобородька. Філософські, правничі й соціально-економічні студії УВУ. Мюнхен, 1984. Т. 10. С. 135-146.
2. Василь Голобородько поет українського відродження. Режим доступу: http://librarysnu.at.ua/Vasyl_Goloborodko.pdf
3. Дзюба І. У дивосвіті рідної хати (Кілька слів про поета, який щойно починається). Дніпро, 1965. № 4. С. 145-152.
4. Кузьменко О.В. Поетика Василя Голобородька. Донецьк: Східний видавничий дім, 2004. 196 с.
5. Феномен Василя Голобородька. Режим доступу: <http://litakcent.com/2011/07/20/nash-stil-vidchuv-svjato-i-stav-dyvnyom-derevom-fenomen-vasylja-holoborodka/>.
6. Режим доступу: ресурсу: http://24tv.ua/ne_skladno_vidnoviti_budinki_na_donbasi_nabagato_vazhche_zbuduvati_tam_ukrayinu_poet_n474439.

Zlenko A.O. Life creative credo of the unbreakable artist Vasyl Holoborodko.

The main milestones of the life and work of the modern poet V. Holoborodko are considered in the article. The main attention is paid to the opinions of critics and scholars about the life and creative credo of the writer. An attempt to prove the inviolability of the artist's personality in society. The originality of his artistic word is outlined in general terms.

Keywords: *V. Holoborodko, literature, artist, poetics, creativity, poems, idiostyle.*